

Asia: VN/813/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi mielenterveyslain (1116/1990) muuttamisesta (tahdon vastaisen lääkehoidon oikeussuojakeinot)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hämeenlinnan hallinto-oikeus lausuu kohteliaimmin seuraavaa:

Esitetyn uudistuksen taustat ja HE-luonnoksessa niistä todettu huomioon ottaen vaikuttaa siltä, että uudistuksen toteuttaminen on väistämätöntä. Siitäkin huolimatta hallinto-oikeus toteaa, että muutos merkitsisi huomattavaa muutosta hallintolainkäytössä tähän saakka noudatettuun, oikeuskäytännössäkin vahvistettuun linjaukseen, jonka mukaan lääketieteelliseen osaamiseen perustuvat tosiasialliset hoitotoimenpiteet eivät tule arvioitaviksi hallintolainkäyttömenettelyssä. Nyt kysymyksessä olevassa uudistuksessa olisi kysymys henkilön välttämättömän lääketieteellisen hoidon turvaamisesta tilanteessa, jossa henkilö ei itse tosiasiaassa ole kykenevä ottamaan kantaa hoitonsa laatuun. Tämä lähtöasetelma oikeuttaa toimenpiteet, jotka toisissa olosuhteissa voisi olla mahdollista arvioida perus-/ihmisoikeuksia loukkaaviksi. Lääketieteen ammattilaisen toteuttama hoito, jonka perusteena on asiakkaan/potilaan edun turvaaminen, ei lähtökohtaisesti voi muodostua muutoksenhakuoikeutta edellyttäväksi perus-/ihmisoikeusloukkaukseksi. Psykiatrisen hoitohenkilöstön jo nykyisinkin erittäin rajalliset resurssit tulisi kohdentaa asiakkaiden/potilaiden varsinaisesta hoidosta huolehtimiseen ilman, että hallinnollista päätöksentekoa entisestään lisätään.

Sitä, milloin kysymyksessä on uudistuksessa tarkoitettu säännöllinen psykiatrisen lääkehoito, tulisi perusteluissa avata tarkemmin.

Esitetty potilaan tahdon vastaisesti annettua lääkitystä koskeva valitusoikeus johtaisi toteutuessaan valitusoikeuden laajentumiseen nykyiseen verrattuna. Esityksen kohdassa Vaikutukset viranomaisten toimintaan on tältä osin aivan oikein arvioitu, että muutos lisäisi työmäärää hallinto-oikeuksissa. Mikäli hallinto-oikeudet eivät saisi tähän työhön lisäresursseja, muutos vaikuttaisi muiden asioiden jo ennestään liian pitkiin käsittelyaikoihin varmuudella negatiivisesti. Muutoksen

tosiasiallisia vaikutuksia hallinto-oikeuksien toimintaan ei kuitenkaan voida arvioida kuin suuntaa antavasti. Vaikutukset olisi siitä huolimatta otettava huomioon resurssija hallinto-oikeuksiin kohdennettaessa. Toisaalta on syytä ottaa huomioon sekin, että useammallakin hallinto-oikeudella, Hämeenlinnan hallinto-oikeus mukaan lukien, on ollut jo vuosien ajan vaikeuksia saada rekrytoitua riittävää määrää mielenterveysasioiden asiantuntijajäseniä, mikä aiheuttaa lisääntyviä haasteita hallinto-oikeuden toiminnalle, jos nyt puheena olevien valitusasioiden määrä muodostuu huomattavan suureksi.

Esityksen mukaan nyt kysymyksessä olevat valitusasiat ratkaistaisiin hallinto-oikeudessa kahden lainoppineen jäsenen ja asiantuntijajäsenen kokoonpanossa. Tarvetta kahden lainoppineen jäsenen käyttämiseen tulisi arvioida vielä tarkemmin ottaen huomioon, että hallinto-oikeuden tehtävänä olisi arvioida, onko potilaan lääkehoidon osalta menetelty asianmukaisesti. Tämä arviointi edellyttää merkittävässä määrin lääketieteellistä asiantuntemusta, jota hallinto-oikeuden lainoppineilla jäsenillä ei lähtökohtaisesti ole. Tämän vuoksi on syytä vielä tarkemmin pohtia, toisiko kahden lainoppineen jäsenen käyttäminen asian käsittelyyn perusteltua lisäarvoa.

Esitetyn mukaisessa muutoksenhaussa on monelta osin kysymys tilanteista, joiden osalta valittaminen hallinto-oikeuteen (korkeimmasta hallinto-oikeudesta puhumattakaan) ei tosiasiallisesti tuo valittajalle oikea-aikaista oikeusturvaa. Tältä osin on syytä ottaa huomioon, että psykiatrian alan ammattilaisten näkemysten mukaan lääkehoidon toimivuutta nyt tarkoitettussa lääkehoidossa ei useinkaan ole mahdollista arvioida kovin pian lääkehoidon aloittamisen jälkeen. Tavanomaista on, että lääkehoidon vaste ja vaikutus potilaan vointiin ilmenevät vasta useiden viikkojen, jopa kuukausien kuluttua lääkehoidon aloittamisesta. Sanottu vaikeuttaa entisestään lääkehoidon antamisesta tehdyn päätöksen oikeellisuuden arviointia tehden siitä osin jopa mahdotonta.

Hallinto-oikeus esittää, että vielä tarkoin selvitettäisiin, vastaisiko jokin muu oikeussuojakeino kuin hallintovalitus ensiasteena paremmin ja oikea-aikaisemmin potilaan oikeussuojatarpeeseen. Kysymykseen voisi hyvinkin tulla vaikkapa HE-luonnoksessakin esiin tuotu lautakuntatyypinen kollegiaalinen lääketieteellistä asiantuntemusta omaava elin.

Hyvärinen Tiina
Hämeenlinnan hallinto-oikeus